

Περίληψη διάλεξης του κ. Ι. Σπράου με τίτλο "Μέσα και στόχοι
μακροοικονομικής πολιτικής : σκέψεις για την πρόσφατη Ελληνική
εμπειρία" που δόθηκε στην Πάντειο Σχολή στις 5 Μαΐου 1988

Η μακροοικονομική πολιτική είναι πολυδιάστατη, αλλά τα μέσα στη διάθεσή της τείνουν να είναι ανεπαρκή για την επίτευξη πολλαπλών στόχων. Αυτό ισχύει για πολλές χώρες αλλά είναι ιδιαίτερα οξύ στην Ελλάδα, όπου διάφορες ιδιομορφίες αμβλύνουν την αποτελεσματικότητα των μέσων που υπάρχουν ή μετατρέπουν ορισμένα μέσα σε δορυφόρους άλλων μέσων, ώστε ο αριθμός των ανεξαρτήτων μέσων πολιτικής περιορίζεται ασφυκτικά.

Η διάλεξη επεξεργάζεται αυτό το θέμα και θέτει το ερώτημα πως η ανεπάρκεια των μέσων συμβιβάζεται με την προσέγγιση των στόχων του σταθεροποιητικού προγράμματος.

Πράγματι η προσέγγιση των στόχων ήταν ικανοποιητική. Ο στόχος εκφρασμένος σε δολάρια για το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών επιτεύχθηκε στο ακέραιο. Μία πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση του ισοζυγίου οδηγεί^{σε} διορθώσεις για την υποτίμηση του δολλαρίου, για έκτακτες συναλλαγματικές πληρωμές και εισπράξεις και για εξωγενείς παράγοντες που ευνόησαν τυχαία την οικονομία. Μετά από αυτές τις διορθώσεις, η ενδογενής βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ανέρχεται σε πέντε ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ μεταξύ 1985 και 1987, πράγμα που συμπίπτει με τη βελτίωση που είχε προγραμματισθεί και που τοποθετεί το σταθεροποιητικό πρόγραμμα μεταξύ των επιτυχεστέρων στον κόσμο. Σε συνδυασμό με υψηλές αυτόνομες εισροές κεφαλαίων, η οικονομία βρισκονταν σε θέση ισχύος, από πλευράς ισοζυγίου, στο τέλος του 1987.

Ως προς τον πληθωρισμό, παρά τη μεγάλη βελτίωση μεταξύ 1985 και 1987, σημειώθηκε σημαντική απόκλιση από το στόχο του προγράμματος. Όμως τα τρία πέμπτα της απόκλισης εξηγούνται από εξωγενείς παράγοντες. Τέλος, η ανεργία δεν διογκώθηκε, αντίθετα με τις εμπειρίες πολλών άλλων σταθεροποιητικών προγραμμάτων, πράγμα σημαντικό.

Το κόστος του προγράμματος ήταν η μείωση των πραγματικών εισοδημάτων από μισθωτές υπηρεσίες και αυτοαπασχόληση. Οι μισθωτοί

σήκωσαν το βαρύτερο φορτίο : η απώλεια των μέσων αποδοχών τους ήταν της τάξεως του $12 \frac{1}{2}\%$. Η κατανάλωσή τους όμως μειώθηκε πολύ λιγότερο γιατί, όπως συνήθως σε τέτοιες περιστάσεις, προστάτευ-
σαν το βιωτικό τους επίπεδο εις βάρος των αποταμιεύσεών τους.

Στους στόχους για το ισοζύγιο, τον πληθωρισμό και την ανεργία
άν προσθέσουμε και ένα στόχο για την κατανομή του εισοδήματος,
έχουμε συνολικά τέσσερεις στόχους. Τα συνήθη μέσα μακροοικονο-
μικής πολιτικής είναι επίσης τέσσερα : δημοσιονομική πολιτική,
νομισματική πολιτική, συναλλαγματική πολιτική και εισοδηματική
πολιτική. Έστω εκ πρώτης όψεως τα μέσα και οι στόχοι είναι
ισάριθμοι, πράγμα που δίνει κάποια άνεση στην μακροοικονομική
διαχείριση. Η πραγματικότητα όμως είναι διαφορετική και αυτό-
τεκμηριώνεται με πολλές λεπτομέρειες στη διάλεξη. Μεταξύ των
πολλών διαπιστώσεων είναι και οι εξής :

Η δημοσιονομική πολιτική, στο σκέλος των έμμεσων φόρων, είναι
τελειώς αποδυναμωμένη λόγω της τιμαριθμοποίησης των μισθών και
κατ'επέκταση όλης της οικονομίας. Μία αύξηση έμμεσων φόρων,
επειδή ο καθένας την απωθεί από τις δικές του πλάτες μέσω της
τιμαριθμοποίησης των εισοδημάτων, καταλήγει να επιταχύνει τον
πληθωρισμό και να έχει μόνο παροδική απόδοση στα έσοδα.

Μεγάλα κονδύλια δαπανών του δημόσιου τομέα έχουν μία αυτόνομη
τάση προς επέκταση, όπως οι συντάξεις (για δημογραφικούς λόγους)
και οι τόκοι (επειδή διογκώνεται το εθνικό χρέος).

Γι'αυτούς και άλλους λόγους η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμ-
ματος σαν μέσο μακροοικονομικής πολιτικής συναντά πολλές δυσκο-
λίες. Η μεγάλη απόκλιση από τις προθέσεις του σταθεροποιητικού
προγράμματος για τη μείωση του ελλείμματος του δημόσιου τομέα
εκφράζει αυτές τις δυσκολίες.

Η νομισματική πολιτική δεν είναι ανεξάρτητη από τη δημοσιονο-
μική πολιτική, διότι με το μεγάλο έλλειμμα του δημόσιου τα δύο
τρίτα της συνολικής πιστωτικής επέκτασης συνίστανται από πιστώ-
σεις προς το δημόσιο τομέα. Ούτε μπορεί η νομισματική πολιτική
να είναι ανεξάρτητη της εισοδηματικής πολιτικής χωρίς να
συγκρούεται καταμέτωπα με την τιμαριθμοποίηση των εισοδημάτων.

Η υποτίμηση της δραχμής, σαν μέσο για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, διαβρώνεται εξ ολοκλήρου όταν η τιμαριθμοποίηση της οικονομίας είναι πλήρης. Τελικά η συναλλαγματική πολιτική είναι αναπόσπαστο σκέλος της εισοδηματικής πολιτικής γιατί μπορεί να λειτουργήσει μόνο στο μέτρο που η εισοδηματική πολιτική προστατεύει την υποτίμηση από διάβρωση.

Η εισοδηματική πολιτική που καθιερώθηκε το 1982 ήταν συμβιβαστική με μία ισορροπημένη πορεία της οικονομίας υπό ορισμένους αυστηρούς όρους. Αλλά οι όροι δεν πληρώθηκαν και η τιμαριθμοποίηση της οικονομίας - de facto 100% - αντιμάχονταν ή αποδυνάμωσε τα άλλα μέσα πολιτικής, με μερική εξαίρεση την δημοσιονομική πολιτική.

Η τροποποίηση της εισοδηματικής πολιτικής ήταν το κλειδί για να αντιμετωπισθούν οι ανισορροπίες που είχαν συσσωρευτεί το 1985. Και αυτό αποτέλεσε το ένα σκέλος του σταθεροποιητικού προγράμματος. Το άλλο σκέλος ήταν το δημοσιονομικό - η μείωση του ελλείμματος του δημόσιου τομέα. Δορυφορικά κινητοποιήθηκαν και η νομισματική και η συναλλαγματική πολιτική, αλλά τα ανεξάρτητα μέσα πολιτικής ήταν δύο : η εισοδηματική και η δημοσιονομική πολιτική. Ή μάλλον η πρόθεση ήταν να είναι δύο. Στην πράξη ήταν μόνο ένα, γιατί το δημοσιονομικό σκέλος συνέβαλε πενιχρότατα : η βελτίωση του δημόσιου ελλείμματος δεν ξεπέρασε τη μείωση που αποδίδεται σε εξωγενείς παράγοντες και τη μείωση των επενδύσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Υπό ορισμένους όρους η εισοδηματική πολιτική μπορεί να υποκαταστήσει τη δημοσιονομική. Η εξήγηση λοιπόν της ικανοποιητικής προσέγγισης των στόχων ίσως να είναι ότι οι όροι αυτοί πληρώθηκαν, με κόστος όμως μία μεγαλύτερη συρρίκνωση των πραγματικών εισοδημάτων των μισθωτών από ότι θα απαιτείτο αν η δημοσιονομική πολιτική είχε συνεισφέρει περισσότερο και παράλληλα μία ελαφρύτερη επιβάρυνση των αυτοαπασχολούμενων.

Σημειωτέον ότι τροποποιώντας την εισοδηματική πολιτική με την μετατροπή της ΑΤΑ από απολογιστική σε προϋπολογιστική το σταθεροποιητικό πρόγραμμα εξάντλησε ένα εφ'άπαξ βαθμό ελευθερίας που υπήρχε στο σύστημα.